

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Qvæstio III. De interno actu Charitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

perficit inclinationem naturæ, illa verò efficit, vt Proximos diligamus potius quam extraneos.

Ratio secundæ partis.

Secunda pars, quod inefficaciter debeant amari qui sunt sanctiores, facilis est, quia vnicuique tenemur velle bona illa quæ habet, idest gaudere de bonis quæ in ipso sunt, aliqui autem habent bona multo maiora quam alij, ergo saltē inefficaciter & obiectiue per complacentiam magis illos amamus qui sunt meliores.

Ratio tertiæ partis.

Tertia pars, quod efficaciter & appetitiue magis amentur qui sunt propinquiore admittitur ab omnibus, & probatur, quia per ordinem charitatis tenemur magis nos ipsos diligere, ergo magis etiam diligere tenemur eos qui magis sunt nobis coniuncti. Deinde omnis motus suam intensionem, & quasi pondus accipit ex ipso principio quo tendit in terminum, non autem ex ipso termino motus. Denique charitas non destruit, sed perficit naturam, inclinatio autem naturæ magis est ad magis propinquos.

Sed hoc tamen sic debet intelligi vt eum triplex sit coniunctio, teneamur magis procurare singulis ea bona quæ sunt debita tali coniunctioni, nam consanguineis tenemur magis procurare bona tam temporalia, quam spiritalia, cuius ea quæ ad Rempublicam pertinent, & sic de cæteris. Hoc autem intelligitur de bonis necessariis, nam ea quæ non sunt necessaria sicut nemini tenemur procurare, sic possumus illa procurare licet iis qui sunt minus coniuncti.

Quinam sint nobis magis coniuncti.

Quinam verò proximi sint nobis magis coniuncti disputat S. Thomas per multos articulos. Primo enim si fiat comparatio intra idem genus coniunctionis præferendi sunt ij qui maiorem habent coniunctionem intra idem genus, v.g. inter consanguineos pater præferendus est aliis omnibus, idēque in casu necessitatis tū temporalis, tū spiritalis tenetur quilibet magis amare ac potius subuenire patri quam filio vt probat S. Thomas art. 9. beneficia enim à patre accepta maxima sunt, vnde impietas grauior est occidere patrem quam filium: deinde filius comparatur cum patre tanquam pars cum toto, pater autem comparatur cum filio tanquam cum parte, vnde maior est coniunctio filij cum patre, quam patris cum filio. Similiter præferendus est pater matri vt docet S. Thomas art. 10.

Pater præferendus est filio & matri.

quia est præcipua causa filij, & ad ipsum præcipua spectat cura filiorum. Sed hoc tamen negat Suarez obligare sub mortali peccato. Denique negat Valentia id valere extra casum necessitatis, nam quilibet extra casum necessitatis tenetur præferre filium patri, quoad ea bona tū temporalia tū spiritalia quæ spectant ad promouendum bonum quod homo habet extra suum esse, quod S. Thomas tradit art. 9. quia ex Apostolo non debent thesaurizare filij parentibus, sed parentes filiis, pars enim non debet perficere suum totum, sed totum suas partes perficit. Comparatio autem benefactoris & beneficiati eodem modo fieri debet, ac comparatio parentis & filij quoad ordinem amoris appetitiui.

Comparatio inter coniunctos in ordine diuerso.

Secundò, si fiat comparatio inter eos qui sunt coniuncti in ordine diuerso, dicendum est quod quilibet præferendus semper est in rebus pertinentibus ad talem coniunctionem, in alijs autem bonis ille præferendus est, qui est coniunctior: v.g. in rebus ciuilibus præferendus est ciuis, alij consanguineo qui non est ciuis: in rebus militaribus præferendus est militiæ socius. Vnde S. Thomas recte colligit quod pater carnalis quoad spiritalia & temporalia præ-

Thom. I.

ferri debet in extrema necessitate, patri spiritali, amico cuiuslibet, & vxori. Quamuis videam id à nonnullis limitari, quia putant amicum aliquando esse posse adē insignem, vt præferendus videatur alicui patri, qui parum fuerit erga filium beneficus. Sed vniuersim tamen verum est, quod dixi, quia beneficia à patre accepta omnium sunt maxima & antiquissima. Neque tamen negauerim quod aliquando insignis amicus debet præferri consanguineo qui non est valde proximus imò extra casum necessitatis pater & filius spiruales, & vxor præferri possunt parentibus carnalibus. Quæ omnia persequuntur latissimè Valentia, Suarez, Coninx.

Dico quintò, inter eos qui nullo modo, vel qui æqualiter sunt coniuncti, tenemur eos magis amare qui sunt sanctiores. Ratio est, quia illi sunt Deo magis coniuncti & magis similes idē sunt magis digni amore. Et in hoc tantum ordo charitatis qui est in via mutabitur in patria vbi nulla erit necessitudo, quam illa quæ oritur ex similitudine præstantiori secundum gratiam & beatitudinem vt docet S. Thomas art. 13. sed non dubito tamen, quin etiam in patria coniunctio naturalis & spiritalis quæ fuit in via, sit etiam occasio magis amandi appetitiue coniunctiores quam sanctiores. Si tamen semper excipias fontes geminos salutis Christum & Mariam, aut alios eximia sanctitate omnibus maiores.

Ad primam, respondeo S. Augustinum voluisse tantum quod omnes Proximos eadem charitate propter Deum, & in ordine ad æterna bona diligere tenemur, vt docet S. Thomas art. 6. etiam Proximus diligatur propter solam Dei bonitatem, magis tamen diligitur qui magis est coniunctus vt satis probatum est.

Ad secundam, respondeo quod quamuis ratio diligendi sit Deus, regula tamen ad cognoscendum, quas personas magis velit diligere à nobis est coniunctio ad diligenter, quia gratia perficit, & non destruit naturam.

Ad tertiam satis patet ex dictis quinam sint nobis magis coniuncti, & quænam bona debeant singulis expectari.

QVÆSTIO III.

De interno actu charitatis
S. Thomas q. 27. & seq.

Non satis est dixisse quid amet charitas, propter quid illud amet, & quonam ordine amet, nisi dicatur etiam quibus modis amet. Hic enim internus est actus charitatis de quo videntur explicari debere quatuor, primum sit quidditas, seu quinam sint interni actus charitatis & quid illi sint. secundum præcipuæ illius proprietates. Tertium obligatio & necessitas. Quartum causæ ad illum influentes & effectus orti ex eo.

SECTIO I.

Quinam sint proprii actus Charitatis.

De solis actibus Charitatis elicitis hic ago, quorum videlicet materiale obiectum Deus est vel Proximus, vel nos ipsi, formale immediatum est perfectio increata Dei. Sunt autem illi partim prosequutiui dilectio, desiderium, gaudium, spes & audacia, partim auersatiui odium, fuga, dolor, timor, desperatio, ira.

LLII

§. I.

§. I.

Actus internus charitatis, prosequutus & maxime proprius amor super omnia.

A Morem strictum initio disputationis appellabam eum qui differt à desiderio & gaudio, ex eo quod sit motus voluntatis in bonum præcisè quâ bonum est, abstrahendo à præsentia & absentia. Difficultas ergo est utrum charitas talem aliquem actum eliciat præsertim circa Deum qui nec desiderium sit, nec gaudium.

Prima dubitatio.

Ratio autem dubitandi est primò, quia desiderium & gaudium ita opponuntur, ut nihil inter illa mediet, nihil enim mediū est inter bonū præsens, & bonum absens, amicus enim & bonum eius, vel absunt, vel ad sunt: si primū delectant, si secundum desiderantur, ergo circa Deū nullus actus est amor strictus. Deinde omnis appetitus naturalis concupiscentia est, vel cōplacentia, ergo actus etiam elicitus, vel est desiderium vel delectatio. Denique illa inclinatio quam vocamus amorem, est motus quod volumus alteri bonum, sed velle bonum est, desiderare, vel gaudere, ergo amor ille charitatis est vel desiderium vel gaudium.

Secunda dubitatio.

Secundò, ille omnis actus est gaudium qui versatur circa bonum præsens non abstrahendo ab eius existentia & præsentia: sed omnis actus quo attingitur perfectio increata, versatur circa bonum existens & præsens non abstrahendo ab eius existentia & præsentia, nam omnis perfectio diuina necessariò apprehenditur ut existens, cum apprehendatur ut ens à se summè actuale, neque præcindi potest ab existentia, quia sic non conciperetur ut diuina, ergo circa Deum non datur strictus amor. Denique de Deo non est scientia simplicis intelligentiæ, ergo neque amor strictus.

Conclusio membrorum.

Dico primò, primum & maxime proprium charitatis actum esse amorem Dei & Proximi, qui nec est desiderium neque gaudium sed motus & inclinatio voluntatis in Deum summè bonum, & ad volenda ei bona, gratuitus, efficax, totalis & super omnia.

Distinctio veriorum amoris à gaudio & desiderio.

Primam partem de distinctione dilectionis Dei à gaudio & desiderio, negat Aureolus contra doctrinam communem Theologorum, cui etiam repugnat Hurdatus *disp. 55. sect. 8.* ubi concedit actum illum duas habere formalitates amoris, & desiderij. Probat, quia ille actus est formaliter amor strictus, non autem gaudium quoties bonum quod volo alteri abstrahit à præsentia, & absentia, sed possum velle bonum Deo abstrahendo, à præsentia & ab absentia huius boni, ergo potest circa Deum haberi strictus amor qui nec sit desiderium nec gaudium. In actu igitur amoris duo distinguenda sunt bonum quod Deo volo, & bonitas Dei propter quam illud volo, verum est quod bonitas Dei est semper actualis & præsens, sed bonum quod Deo volo est aliquando præsens, aliquando absens, aliquando abstrahit ab utroque, & hic est verus amor.

Propria eius definitio.

Secunda pars, est propria definitio actus illius prosequutiui qui dicitur dilectio, & satis patere videtur ex dictis de natura amoris in genere, est enim inclinatio voluntatis in dilectum tunc videlicet amat quando extra se mouetur & migrat in rem amatam incumbens in illam, & ad volenda ei bona tota intendens. Tunc ergo Deum amat voluntas quando ex apprehensione ac complacentia diuini boni, elicit actum quo inclinatur in ipsum, & vnitur illi, quia ille infinitum bonum est, actus nimirum ille quo mouetur amatorie in Deum est formalis unio ex qua fit formaliter ac velit bona omnia dilecto, de

illo cogitet, illum admiretur, prædicet gaudeat, magni faciat, omnibus præferat, quæ omnia sequuntur illam, quam dicebam vnionem. In actu autem signato dico me amare Deum, quando dico me in illum inclinari, & illi vniri, adeo ut illi velim omnia bona tum interna tum externa &c.

Tertia pars, tres condiciones proponit veri amoris, primò ut sit gratuitus, quia nimirum ratio, mouens ad amorem sola est Dei bonitas, pulchritudo, perfectio infinita. Secundò esse debet efficax & absolutus, adeo ut videlicet dicat volo in omnibus Deo placere, non autem tantum dicat vellem, qui amor est imperfectissimus, & reperitur sæpè in peccatoribus. Tertia conditio est ut sit super omnia, & ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus, id est, summus appetitiue, ut dictum est.

Ad primam, respondeo quod inter bonum absens & præsens, pro ut sunt realiter à parte rei, nihil omnino medium est, nam omne bonum absens est, vel præsens: sed tamen inter utrumque illud bonum pro ut intellectui, vel voluntati obicitur mediat ratio quidditatiua boni pro ut abstrahens à præsentia, & absentia, quod verè est obiectum amoris. Appetitus naturalis nō est solum cōcupiscentia vel cōplacentia, sed appellari potest etiam amor, nam materia est verus appetitus formæ, abstrahendo etiam à præsentia & absentia. Amoris, desiderij & gaudij obiecta formalia differunt in eo quod amor abstrahat à præsentia & absentia. Denique quando dicitur quod amare, est velle alteri bonum, illud (velle) neque significat complacentiam, neque desiderium, sed inclinationem illam & vnionem cum dilecto, ex qua oritur desiderium illud quod propriè benevolentia dicitur, & est effectus amoris potius quam amor.

Ad secundam, respondeo quod omnis perfectio diuina necessariò apprehenditur existens atque adeo non amatur nisi existens, quamuis possit amari præcisè ut est bona, & attingatur materialiter tantum ut existens. Distinguitur ergo illa minor, omnis actus quo attingitur perfectio increata versatur circa bonum existens, versatur materialiter concedo, versatur formaliter circa illud ut existens, nego. Amor enim non debet materialiter abstrahere ab existentia, sed tantum formaliter. Deinde monebam nuper quod bonum propter quod Deum amo, est quidem semper existens, sed bonum quod Deo volo non est semper præsens. Dixi olim quod Deus non potest se ipsum cognoscere per scientiam simplicem, quia illa nullo modo cognoscit existentiam obiecti, alioqui non differret à scientia visionis: amor autem differt à gaudio, quia gaudium formaliter est de bono ut existente, amor autem esse potest de bono existente, non tamen ut existente formaliter.

§. II.

Reliqui actus interni charitatis.

Propter primarium illum actum maxime proprium charitatis qui dilectio est quatuor etiam alios elicit charitas tum erga proximum, tum præcipue erga Deum, actus prosequutiui, desiderium, gaudium, & audaciam, sex auerlatiuos circa malum Dei summè dilecti odium, fugam dolorem, desperationem, timorem, iram. Circa quos omnes leuis dubitatio esse potest, primò utrum desiderium charitatis proprium versetur circa ipsum Deum, an verò tantum circa ea quæ Deo bona sunt. Secundò utrum aliqui actus charitatis ita sint auerlatiui, ut nullo modo sint prosequutiui. Tertio quis inter eos sit alio perfectior.

Ratio

Tres eius condiciones.

Solutio primæ dubitationis.

Solutio secundæ.

Prima dubi-
tatio.

Ratio verò dubitandi de priori puncto est, quia nullus actus qui est de obiecto ut existente potest esse desiderium illius: sed omnis actus circa Deum est de obiecto cognito ut existente, ergo nullus actus circa Deum esse potest desiderium.

Secunda du-
bitatio.

Secundò, pro posteriori puncto, ille actus non est purè auersatiuus, quo attingitur summum bonum, sed in actu charitatis etiam auersatiuo attingitur summum bonum, doleo enim de peccatis quia offendi Deum summè bonum, ergo nullus actus charitatis est purè auersatiuus.

Tertia dubi-
tatio.

Tertiò, inter amores Proximi, ille perfectior est cuius obiectum est magis nobis coniunctum, sed amicus est nobis magis coniunctus, quam inimicus, ergo amor amici perfectior est quam amor inimici.

Conclusio.

Dico secundò, charitas ex propria etiam inclinatione sua elicit actus desiderij, complacentiæ, spei & audaciæ tum circa Deum ipsum & possessionem eius ac præsentiam, tum circa bona eius.

Desiderium
de Deo & de
bonis eius.

Prima de desiderio negatur ab Aureol Durando, Hurtado qui negant desiderium charitatis immediate posse versari circa Deum, sed circa solam eius possessionem ac præsentiam, sed facile tamen probatur ex dictis olim de Spe, quia Deus & eius possessio faciunt unum finem adequatum qui totus immediate desideratur, imò in charitate multò id videtur manifestius, quia visio & præsentia Dei non desiderantur ut bonum ipsius amantis, sed ut bonum ipsius Dei. Deinde amor eo ipso quo est inclinatio ad vnionem, est inclinatio etiam ad præsentiam, ad quam perpetuò aspirat. Deinde verò inclinatio ad ea volenda quæ sunt Deo bona gloriam scilicet & honorem, & super omnia ipsum etiam amorem.

Gaudium de
Deo & de
bonis eius.

Secunda, pars de complacentia & gaudio est etiam euidens, quia eadem virtus quæ inclinatio ad desiderandum amicum absentem & bona quæ amicus non habet, inclinatio etiam ad gaudendum de amico præsentem, & de bonis quæ habet.

Spes & audacia.

Quod si bona quæ dilecto desiderat sint absentia & ardua elicit actus Spei & audaciæ tendens in illa efficaciter, & suscipiens media difficilia.

Actus auersatiui.

Dico Tertiò, actus etiam charitatis sunt sæpè auersatiui, circa ea quæ sunt Deo mala, odium, fuga, Dolor, timor, desperatio, ira. Eminent autem inter illos detestatio dolorem adiunctum habens, quæ vocatur contritio, cuius naturam, effectus, proprietates dedimus in tract de penit ubi etiam ostensum est, istos actus formaliter esse purè auersatiuos, quamuis semper sint prosequutiui virtualiter, quia eorum formale obiectum est Dei bonitas, quæ non attingitur ut (quod), sed ut (quo).

Nobilitas
horum actuum
comparata.

Dico quartò, actus charitatis circa Deum sunt perfectiores, quam actus auersatiui, cum eorum obiectum sit nobilius: similiter actus auersatiui sunt minus perfecti quam prosequutiui, & inter prosequutiuos, amor est nobilior reliquis, cum perfectius attingat Deum, & cæterorum sit radix, inter amores proximi nobiliores illi sunt, qui sunt conformiores ordini charitatis. De amore charitatis circa inimicos dicitur *sic*. 3. quomodo secundum quid sit reliquis perfectior, quam amor amicorum, quia est difficilior & purior, quamuis amor amicorum ex obiecto sit melior.

Solutio prima
dubis.

Ad primam, respondeo distinguendo minorem, omnis actus circa Deum ut sic seorsim à visione ac præsentia, est de obiecto existente, concedo, omnis actus circa Deum ut sic, simul & visionem est de obiecto existente nego. Neque tamen illud desiderium

Tom. I.

est de sola visione, nam est immediatè, de Deo ut fine (qui) & de visione ut fine (quo), nam uterque appetitur omnino immediatè.

Solutio
secunda.

Ad secundam, patet ex dictis actus charitatis auersatiuos versari quidem circa Dei bonitatem ut (quo), sed versari circa solum Dei malum ut (quod) actus qui versatur circa solum malum, ut (quod) est purè auersatiuus formaliter, quamuis sit prosequutiuus virtualiter cum ergo dicis, ille actus non est tantum auersatiuus, quo attingitur Deus ut bonus si attingatur Deus ut (quod), concedo, si attingatur tantum ut (quo) nego. Obiectum enim formale non amatur, sed est id propter quod aliquid amatur.

Ad secundam, nihil superest dicendum post ea, quæ in vltima conclusione posui.

SECTIO II.

Quenam sint præcipue proprietates actus interni Charitatis.

Explicatà quidditate, sequuntur statim proprietates mirabiles actus charitatis quas indicasse breuiter satis erit, prima sit supernaturalitas, secunda imperium in omnes virtutes, tertia quod non habeat mensuram, quarta efficacia ad iustificandos impios, iustos locupletandos, & coronandos.

§. I.

Supernaturalitas actus Charitatis.

Dico primò, actum charitatis etiam purè affectiuum & imperfectum esse supernaturalè secundum substantiam omnino intrinsecè ac ex obiecto formali, proptermotiuo non proptèr purè terminatiuo. Itaque omnino sequitur ex sæpè disputatis tum in tract de gratia, tum de supernaturalitate fidei.

Conclusio.

Prima, enim pars quod hic actus sit verè supernaturalis & indebitus omni naturæ pronuntiatur ab Apostolo *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum qui datus est nobis*, aliàs dicit quod charitas est finis præcepti, vinculum perfectionis, melior fide ac spe, imò & illarum vita: certò asserunt etiam Patres quod sine gratia nullus elici potest actus charitatis, hoc enim opus est omnium perfectissimum, est maximum opus pietatis, & maximè ad salutem conducens, ergo gratia maximè ad illud necessaria est.

Est supernaturalis.

Secunda pars, quod non secundum modum, sed secundum substantiam & intrinsecè entitatem sit supernaturalis patet etiam ex dictis de fide, quæ applicari huc omnino possunt. Deinde rectè probatur à Suarez l. 2. de gratia c. 4. §. 6. 14. & 15. præsertim quia nullus modus accidentaliter potest assignari per quem actus charitatis denominari possit supernaturalis, non enim ex sola Dei acceptione, ad meritum est supernaturalis ut putat Durandus nec ex sola intentione actus ut placet Scoti: nec ex auxilio gratiæ per quod producitur ut alij contendunt, si enim exigit intrinsecè gratiam est supernaturalis in se ipso non autem per aliquid superadditum, si non exigit gratiam, ergo illa est inutilis: vel ex sola fide quæ illi præluet, & hoc impugnari facile potest, quia posita visione beata si tolleretur concursus ad actum supernaturalem charitatis, erumperet voluntas in amorem naturalem cui tamen prælueret cognitio supernaturalis.

Est supernaturalis, secundum substantiam.

Tertia pars quod habeat ille actus ex obiecto

ELL 2

quod

Est superna-
turalis ex
obiecto.

quod sit supernaturalis intrinsecè, demonstrata est
sepius supra, quia sicut prius est actum esse spirita-
lem, quam illum non posse produci à potentia mate-
riali, sic prius est actum esse supernaturalem, quam
illum non posse produci nisi à principio supernatura-
li, dabitur enim verus circulus si actus idè sit su-
pernaturalis, quia exigit principium supernaturale,
& idè exigit principium supernaturale, quia est su-
pernaturalis: imò à principiis specie diuersis produci
possunt effectus eiusdem speciei, & à principiis eius-
dem speciei produci possunt actus specie diuersi, &
alia plura quæ non persequor hoc loco fusiùs.

§. II.

*Imperium omnium virtutum per actum
charitatis.*

Conclusio.

Dico secundò, maximè propriū munus charitatis
esse imperare actus aliarum omnium virtutū, qui
ab eius influxu pendeant, & diuersum meritum ha-
beant. Hoc etiam totum constat ex disputatis olim
de *actu voluntatis imperato & imperante*, vbi osten-
sum est contra Vasquem quod voluntas imperat aliis
potentiis & sibi etiam ipsi, atque adè quod vna vir-
tus per proprium actum elicitem ex suo motiuo po-
test imperare actus elicitos ab aliis virtutibus, & ex
motiuis illarum propriis, v.g. quod ex motiuo iusti-
tiæ possum imperare actum misericordiae. Vnde.

Charitas
imperat om-
nes virtutes.

Prima pars de imperio actuum cuiuslibet virtutis
per charitatem indicatur sepiùs in Scripturis *Cha-
ritas pateris est benigna est, charitas non emulatur
non agit perperam &c.* vbi significatur quod charitas
nunquam est sine omni virtute, cum omnes in eius
sinu nascantur, & ex influxu eius augeantur propter
continuum exercitium virtutum omnium per chari-
tatem. Deinde facile probatur, quia voluntas est
quæ aliis imperat potentiis, amor imperat volunta-
ti, & inclinat illam ad placendum dilecto, idè ad
ea facienda quæ placent dilecto: Deo autem infinite
sancto & iusto nihil est quod magis placeat quàm
virtutum actus, qui sunt verè boni, sicut nihil est
quod magis illi displiceat quàm malum oppositum
virtutibus, *mane ad stabo tibi, & videbo quoniam non
Deus volens iniquitatem tu es.*

Influxus
charitatis
in alias vir-
tutes.

Secunda pars, quòd actus ille humilitatis v.g. im-
peratus per charitatem, verè pendeat ab influxu cha-
ritatis, & ab influxu etiam humilitatis probata est eo
loco, vbi dixi, quid faciat actus imperans v. g. cha-
ritas, quando imperat actum alterius virtutis quem
verè causat imperando, & ostendi quomodo ad hoc
sola sufficiat connotatio. Nunc tantum addo quod
actus ille humilitatis ita imperatus habet honestatem
& charitatis, & humilitatis, quia prodit ex motiuo
vtriusque virtutis, suppono enim quod honestas hu-
militatis ametur propter se ipsam, & propter moti-
uum charitatis imperantis, sic enim duo sunt moti-
ua huius actus, vnum intrinsecum ex obiecto pro-
prio, alterum extrinsecum, ex actu imperante.

Diuersum
meritum
vtriusque
actus.

Tertià pars, quomodo ille actus imperatus, sem-
per diuersum habeat meritum, etiam si non semper
eandem habeat libertatem probata est aliàs. Reuerà
enim actus illi duo aliquando diuersam habent liber-
tatem, si fuerit imperium inefficax, vel indetermina-
tum volo elicere actum iustitiæ, aut temperantiæ:
vel confusum volo elicere aliquem actum virtutis,
vel vniuersale volo seruare totam legem. Aliquando
autem actus imperatus non habeat libertatem diuer-
sam à libertate actus imperantis, quando imperium
est efficax & determinatum pro instanti præfenti: si
autem sit in instanti, diuerso adhuc libertas eius di-

uersa est. Quæ omnia non impediunt meritum di-
uersum illorum actuum.

§. III.

Actus charitatis mensuram non habet.

Dico tertio, verè dictum esse à S. Thoma *art. 6.*
quod diuinæ dilectionis nullus habendus est
modus, neque vllus terminus imponendus, sed quan-
to plus diligitur tanto dilectio est melior.

Rationes autem optimas affert S. Doctor. Prima
est autoritas Bernardi aliàs adducta: *causa diligendi
Deum, Deus est modus sine modo, diligere*, quasi dicat
mensuram dilectionis esse amabilitatem obiecti, si er-
go amabilitas, obiecti modum non habeat, dilectio
etiam modum non habet, tantum enim debet vna-
quæque res amari quantum est amabilis. Altera S.
Doctoris ratio est, quia actio quæ finem attingimus,
mensuram non habet, sed ea quæ est circa media,
quia scilicet id quod est mensura non mensuratur,
sed mensurat alia: omnium autem appetibilem &
agibilem finis est mensura, idè finis mensurat sed
non mensuratur *appetitus finis* (inquit Philosophus
primo Politicorum c. 6.) *in omnibus artibus est absque
fine & termino, eorum autem quæ sunt ad finem est ali-
quis terminus*, non enim Medicus imponit aliquem
terminum sanitati, sed facit eam vt potest perfectissi-
mam: sed medicina imponit modum, non enim dat
de medicina quantum potest, sed quantum exigit
sanitas, finis autem omnium actionum humanarum
Dei dilectio est, quæ vltimum finem præcipue attingimus,
ergo in Dei dilectione nullus accipiendus est
modus, nullus terminus est præfigendus, sed diligen-
dus sine fine. Tertia ratio esse potest, quia si charitas
Dei haberet mensuram, malum esset illam excedere,
hoc autem absurdum est, quia sic Dei amor esset ma-
lus. Imò malum esset Præceptum Dei quo impera-
tur vt Deum amemus ex toto corde, si enim mensu-
ram aliquam certam habet amor, non sanè amandus
ex toto, quia cum ad eam peruentum erit mensu-
ram, nihil erit vltra quod possit exigi. Quartà ratio,
quia nulla dilectioni mensura præfigi potest, vel tem-
poris quia Deus semper amandus est, vel loci, quia
est vbique amandus, nec personarum quia nemo ex-
imitur à debito amandi, vel rerum quas debemus fa-
cere pro Deo amico.

Neque obstat Augustinus cum dixit *l. de natura* *Non obstat
boni cap. 6.* quod bonum consistit in modo, specie, *Augustinus.*
mensura, respondet enim S. Thomas optimè, quod
charitas modum habet vt mensura, idè tanquam id
quod mensurat alia, non tanquam id quod mensura-
tur per aliud, atque adè charitas modus est, sed non
habet modum, cum autem dicitur quod recta ratio est
mensura omnium actuum voluntatis qui recti sunt,
respondere debet cum eodem S. Thoma mensurari
quidem ratione affectum illum voluntatis cuius ob-
iectum subiaceat iudicio rationis, obiectum autem di-
uinæ dilectionis non subiacere, sed excedere iudi-
cium rationis, exterior ergo actus charitatis mensu-
rari potest, quia non est finis, actus autem interior,
cum sit finis mensuram habet aliquam, sed meniu-
ra est.

§. IV.

*Efficacia charitatis ad iustificandos impios & iu-
stos perficiendos.*

Dico quarto, actum quemlibet charitatis inter-
num modò efficax sit, gratuitus, & super omnia *Tollit om-
nia peccata.*
quantumlibet remississimus sit & breuissimus, solum
tamen sufficere ad perfectam hominis iustificationem,
ita

ita vt tollantur per eum statim, & simul omnia peccata etiam grauissima & numero infinita, quod ex Scripturis, Patribus & Conciliis probatum est in tract. de penit. siue formaliter expellat peccatum, vt censet Vasquez, siue quod verius visum est, sit sufficiens & omnino infallibilis dispositio ad gratiam & remissionem peccati, vt habetur ex Tridentino.

Confert
merita innumera.
Denique ille actus ita est honestus, excellens, & meritorius aeternae vitae vt ipse semper mereatur de condigno gloriam, imò quod maius est nihil ab eo imperetur etiam minimum & imperfectissimum, & vilissimum, quod non reddat condignè meritum, praeij æterni, vt in Tractatu de merito latè probatum est.

SECTIO III.

De necessitate actus Charitatis
S. Thom. quaest. 44.

Dixi quidditatem, & proprietates actus charitatis, nunc de obligatione actum illum elicendi duplex potest esse difficultas, prima de necessitate amandi Deum super omnia, secunda de necessitate amandi proximum, praecipue omnes inimicos.

§. I.

An & quomodo necessarius sit actus internus amoris erga Deum.

Tripliciter internus ille actus charitatis potest esse necessarius, primò si necessarius sit necessitate medij, secundo si detur praecipuum aliquod diuinum diligendi Deum, Tertio si necessarius sit in aliis omnibus actibus nostris ad vitandum peccatum.

Prima dubitatio contra necessitatem medij.
Ratio ergo dubitandi primò est, quia ille actus non est medium salutis necessarium sine quo multi etiam post peccatum saluantur, sed multi sapissime saluari possunt, etiam post commissum peccatum sine actu charitatis, nam attritio sola etiam in articulo mortis sufficit ad iustificationem, ergo actus charitatis non est necessarius necessitate medij.

Secunda dubitatio contra necessitatem praecipui.
Secundo, praecipuum amandi Deum non expresse obligat ad internum actum amoris, sed tantum ad obseruationem integram legis, de illa enim sola explicari potest illud Praecipuum, quod frustra explicatur de amore purae charitatis, posset enim illi etiam satisfieri per proprium actum Spei vt censent Azor, & Sanchez.

Tertio, si datur huiusmodi Praecipuum elicendi actum internum amoris super omnia debet assignari aliquod tempus determinatum in quo illud obliget, est autem difficile illud assignare.

Conclusio triumbris.
Dico primò, actum charitatis esse necessarium, necessitate tum medij, tum Praecepti diuini obligantis quemlibet hominem, ad expressum actum charitatis non quidem pro semper, sed pro determinato aliquo tempore.

Necessitas medij.
Prima pars de necessitate medij asserit S. Thomas ad id vt nullus adultus salutè possit consequi sine actu aliquo proprio & efficaci charitatis erga Deum, estq; communis inter Doctores, valebuntque ad eam probandam rationes statim asserendae pro Praecepto charitatis.

Necessitas praecipui probata ex Scripturis.
Secunda enim pars asserens dari Praecipuum diuinum omnes homines obligans ad elicendos aliquando actus amoris erga Deum faciliè constare potest, primò, quia exprimitur Praecipuum illud cla-

rissimè in Scripturis, Deuter. 6. Matth. 22. Luca 10. *diliges dominum Deum tuum ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus.* Quod appellat Christus primum & maximum Mandatum, quia praecipuum omnium est, & continet eminenter alia Mandata, primum enim est, quia praeponi debet aliis omnibus, quia caput est aliorum, quia influit in alia omnia. Maximum est, quia est de virtute omnium maxima, imponit obligationem omnium maximam, meretur praemium omnium maximum. Idè iubebantur in eo loco Deuteronomij scribere illud Hebraei & ligare quasi signum in manu, signare in fronte, quae vocantur in Euangelio *phylacteria*, quia instituta erant ad conseruandam memoriam illius legis, quam iubentur etiam scribere in limine, & ostiis domorum, meditari sedentes, ambulantes, dormientes, conlurgentes.

Deinde rationes S. Thomae optima sunt, quia scilicet in Deo reperiuntur omnes conditiones ab quas aliquod obiectum ex charitate amari debet, Deinde quoties actus circa media necessarii sunt, multo magis necessarii sunt actus qui sunt circa finem, sed actus aliarum virtutum qui versantur circa media ad Deum ordinata, sunt necessarii, ergo magis erit necessarius actus circa ipsum finem dicitur enim ab Apostolo *finis Praecepti charitatis*. Denique argumentatur S. Doctor 1. 3. *contra gentes c. 115. & 116.* illud maximè praecipitur homini, quo maximè homo perficitur & attingit suum finem, sed homo charitate maximè perficitur, quia per eam Deo vnitur & illi adharet, quod est summum hominis bonum, *mibi autem adhaerere Deo bonum est* (inquit Paulus) Hoc autem Praeceptum, quamuis esse nò possit naturale, quia est de obiecto supernaturali, valde tamen conaturale est statui gratiae, imò illo posito illud necessarium sequitur, & est probabilius quod illud contineatur in primo Decalogi praecipio, quia nullus est potior Dei cultus quam amare Deum.

Tertia, pars quod praecipuum illud obliget ad expressum actum quo ametur Deus super omnia supernaturaliter, & efficaciter, id est cum proposito salutem virtuali seruandi totam legem prout grauitè obligat, docetur communiter a Theologis eum S. Thomas, & ratio est, quia si eo Praecepto imperaretur tantum obseruatio tota legis, non autem actus virtutis Charitatis non appellaret illud Praecipuum Christus *Primum & maximum Mandatum*, quibus verbis significatur sine dubio speciale aliquod Praecipuum. Sed neque dici potest quod huic Praecepto possit satisfieri per actum virtutis Spei, vt videntur tenere Azor & Sanchez, quia illud appellatur *Primum & maximum Mandatum*, ergo illud est de de prima & maxima virtute. Deinde vocatur *charitas finis praecipii*, quia ad ipsam alia omnia diriguntur. Imò per solam charitatem adaequari quodammodo potest debitum amandi, & honorandi bonitatem infinitam Dei, per se amabilem, spes autem non illum amat, nisi propter suum commodum.

Quod autem eo Praecepto non imperetur qualiscunque actus charitatis, sed amor super omnia, & omnino efficax, quo videlicet excludatur voluntas omnis grauitè peccandi, aperte colligitur ex verbis ipsius Praecepti, *diliges dominum Deum tuum ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus, ex tota mente*, quibus verbis significatur amor efficax & super omnia, qui videlicet ita Deum appetitiuè praefert aliis omnibus, vt efficaciter intendat vitare omnia quae sunt amoris contraria. Repetitio enim illa vt rectè notat Maldonatus significat tantum magnitudinem desiderij quo tenemur Deum praefere

L L I I 3 aliis.

aliis omnibus, & ea fugere quæ grauiter illum offendunt.

Quid sit
amor ex to-
to corde.

Nam voluntas tunc amat ex toto corde, quando nihil amat quod repugnet amicitie Dei, amat ex tota mente, quando nihil volens cogitat, quod Deo displiceat, amat ex totis viribus quando per externas potentias nihil operatur, quod amicitiam Dei violet. Vel etiam aliter Valentia explicat has voces *diliges dominum ex toto &c.* idest tanquam finem vltimum, ad quem saltem interpretatiue referes omnia quæ vel voluntate appetis, vel intellectu cognoscis, vel anima, idest parte sentiente appetitus & phantasia attingis, vel viribus idest potentiis exequutius corporis operaris.

obligat quæ-
libet homi-
nem.

Quarta pars addebat quod Præceptum illud obligat per se quemlibet hominem, non præcisè in primo instanti vsus rationis, sed post breue saltem aliquod tempus, & deinde aliquoties in vita præceptum quando virget grauis aliqua tentatio odij quæ vinci aliter non possit, & in articulo mortis, obligat autem per accedens multipliciter, ratione videlicet aliorum Præceptorum, quæ aliter obseruari nequeunt.

Denique hoc præceptum perfectè obseruare in hac vita, non solum est possibile quod blasphemè Caluinus negat, sed etiam facile cum Dei gratia, docet sæpissimè Scriptura, docet lumen ipsum rationis, & multorum experientia, qui per totam vitam abstinent à grauibz peccatis. Docet tamen rectè S. Thomas, quod secundum totam perfectionem suam non seruatur nisi in patria, vbi nullus est peccato veniali locus.

Solutio
trium dubi-
tationum.

Ad primam Respondeo neminem saluari sine actu charitatis vel in re, vel in voto, qui iustificatur per Sacramentum cum attritione, ille habet actum charitatis in voto, cum attritio excludat voluntatem peccandi, vnde qui sic erit iustificatus tenebitur ante mortem obedire præcepto charitatis eliciendo actum illius proprium, sed non tenebitur ratione Sacramenti cum quo sufficit attritio.

Ad secundam, & Tertiam, satisfactum videtur ex iis quæ dicta sunt Tertial, & Quarta parte conclusionis.

§. II.

*An & quomodo necessarius sit amor Proximo-
rum, & præsertim inimicorum.*

Ratio dubitandi primò est, quia si datur Præceptum amandi Proximos, tenemur elicere actum positium erga omnes Proximos, hoc autem absurdum est.

Secundò, si esset intrinsecè malum odio habere inimicum, in lege Moyse scriptum non fuisset *odio habebis inimicum tuum*, quod tamen testatur Christus Matthæi. 5.

Tertiò, si tenemur amare inimicos tenemur condonare satisfactionem, & exhibere signa externa amicitie: hoc autem falsum est ergo non tenemur positiuè amare, sed satis est non odire.

Dico secundò, dari verè etiam Præceptum strictissimè obligans ad amorem cuiuslibet Proximi, & speciatim etiam ad amandos eos omnes à quibus iniuriam aliquam passi sumus, quod est præceptum etiam naturale obligans ad positium amorem.

Prima pars de amore cuiuslibet Proximi expressè habetur in verbis Euangelij sæpius citatis *secundum autem simile est huic diliges proximum tuum sicut te ipsum*, vbi particula illa, *sicut*, non significat æqualitatem, sed triplicem similitudinem, inquit S.

Thomas, prima est ex parte finis, optando illis & procurando beatitudinem, & bona supernaturalia quæ nobis etiam desideramus qui est amor sanctus. Secunda, ex parte obiecti seu regulæ bonæ dilectionis, vt nihil optemus Proximo quod sit ei malum, qui est amor iustus qualem non habent socij scelerum. Tertia, ex ratione & motiuo diligendi, ita vt non propter nos sed propter ipsum diligamus qui est amor verus.

Secunda pars de obligatione amandi etiam eos à quibus patimur offensas grauissimas, apex est charitatis. Sic enim sæpè inculcat Christus, & subinde repetit *diligite inimicos vestros: sic pater meus faciet vobis si non remiseritis &c.* *dimittite debita nostra, sicut & nos dimittimus &c.* affert ad hoc probandum varias parabolas, testatur suam esse voluntatem, *Ego autem dico vobis &c.* Quæ verba præceptum indicant non consilium, pollicetur præmia *ut sitis filij patris vestri*, pœnas intentat, *sic pater meus faciet vobis si non remiseritis: dimittite & dimittimini*: addit rationes, *si enim amatis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis, nonne Ethnicici hoc faciunt*: quasi dicat quod amare amicos cuiuslibet hominis est, inimicos diligere proprium est Christianorum. Deinde præter autoritatem Christi domini afferri potest efficax ratio, quia scilicet implicat amari Deum quatenus est hominis perfecta beatitudo, quin amentur etiam virtualiter omnes qui participes esse possunt beatitudinis. Vnde implicat etiam vt dilectio Dei stet cum odio vilius hominis, cum motiuum charitatis extendatur ad quemlibet Proximum. Vnde dixit meritò S. Ioannes mendacem illum esse, qui dicit se Deum diligere & tamen odio habet fratrem suum, qui est aliquid Dei, sic enim odio posset simul habere Deum & illum amare.

Addebam autem præceptum illud esse naturale, saltem quatenus prohibet inimicos odio haberi, quia scilicet contra naturam est, & est intrinsecè malum odium rei bonæ ac per se amabilis, Proximus autem quilibet res est bona & per se amabilis, ergo contra naturam rationalem est illum odio habere. Adde quod odium naturæ rationalis est intrinsecè contra naturam rationalem, atque adeò est intrinsecè malum. Sed hoc tamen non impedit quo minus præceptum illud sit valde supernaturale cuius obseruatio superat omnino vires naturæ corruptæ, proptereaque specialiter vocauit illud Christus Præceptum suum, *ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*.

Tertia, pars specialiter explicat ad quid obliget præceptum illud dilectionis inimicorum quod alane magni refert scire vbi tria ponenda sunt, primò, ad quid præceptum illud charitatis quasi negatiue obliget: secundò ad quid obliget positiuè, tertiò ad quid non obliget, ex quibus erit, opinor, perspicua tota ratio magni huius Mandati.

Primò ergo tenemur neminem vnquam inimicum odire odio inimicitie, idest nunquam desiderare illi, vel inferre aliquod malum, quia malum illius est. Quia odium huiusmodi est intrinsecè malum vt probaui: manifestèque prohibetur illis verbis *diligite inimicos vestros* possunt autem inimico sæpè desiderare aut inferre malum ob alios fines: v. g. possum desiderare alicui mortem vt mihi non noceat, vel vt minus peccet sed inferre tamen mala inimico non licet, nisi sim Iudex vel Pater, vel ad iustam tutelam. Alterum ad quod negatiue obligat hoc Præceptum est, vt non exhibeam exterius signa odij & inimicitie, nam hoc est dare Proximo causam odij, & significare aliquid quod est intrinsecè malum.

Obligatio
amandi ini-
micos.

Est præ-
ceptum natu-
rale.

Obligat ad
non odien-
dum, & ad
non danda
signa odij.

malum. Si enim teneris deponere odium ex animo, certè teneris etiam signa illius non dare.

Obligat ad positivam dilectionem. Secundò, tenemur non tantum non odisse, sed etiam positivè amare, ita enim directè Christus præcipit *diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos, orate &c.* ita definitur in Conciliis Agathensi, ita Patres tradunt, & persuadet allata ratio, quia in homine inimico est vera ratio obiectiva charitatis cum ille sit aliquid Dei, & sit capax beatitudinis & diuinæ adoptionis.

Qualis dilectio necessaria sit. Sed qualis debeat esse dilectio ista positiva erga inimicos operapretium est intelligere & quænam officia ratione illius dilectionis impendere illis teneamur, respondet autem optimè S. Thomas obligari quemlibet ad eam dilectionem impendendam inimico & ad exhibenda illius signa, quæ in communi & generatim exhibentur omnibus, nam ab iis excipere inimicum nullo modo licet v. g. cum quis omnibus hominibus optat beatitudinem & Dei gratiam, peccaret si ab ea generalitate exciperet inimicum cum orat pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo cum beneficium aliquod confert toti communitati, peccaret si negaret illud inimicis. Deinde obligamur præstare inimico ea omnia quæ tenemur præstare iis omnibus qui sunt intra gradum & conditionem, in quibus est inimicus, v. g. si est civis tenemur præstare illi ea omnia quæ tenemur præstare civibus; si est cognatus ea omnia quæ præstamus cognatis: nam inimicitia non est titulus ob quem privari aliquis possit aliquo bono certum igitur est quod teneor amare aut benefacere inimico tunc cum tenerer illum amare, aut illi benefacere si non esset inimicus.

An liceat inimicum excludere à communibus officiis. Dubitatur tamen primò, vtrum teneamur exhibere inimicis illa etiam beneficia, quæ liberaliter & sine obligatione conferuntur aliis omnibus qui sunt eius conditionis in qua est inimicus v. g. privilegium aliquod impetras toti communitati, vel familiæ, peccasne: quando excipis inimicum.

Respondet cum S. Thomas *art. 9. quem sequuntur alij communiter*, semper peccare illum qui excipit eo modo inimicum à communibus officiis, & beneficiis purè liberalibus quia tunc non excipit illum nisi quia inimicus est, hoc autem signum est evidens odij, alium excitat ad odium, parit scandalum pluribus qui hoc vident, & est vera vindicta & vera inimicitia, quæ omnia intrinsecè mala sunt. Vnde communiter dicitur quod si consanguineos aut gentiles inuites ad conviviium, inimicum autem non inuites quia inimicus est, graviter peccas etiam secluso scandalo, quia hoc signum est odij & inimicitie, & ad illa excitat proximum, cuius etiam gravis illa est iniuria, & occasio querelarum, nisi fortè grave aliquod malum ex ea invitatione timeretur.

An obligemur salutare inimicum. Dubitatur secundò, vtrum teneamur salutare inimicum.

Respondet esse peccatum grave, primò quidem non resalutare inimicum à quo primùm salutaris, nisi fortasè ille respectu tui esset vilissima persona, quia ex natura rei hoc est signum odij, parit scandalum in omnibus, & odium in eo qui salutans non resalutatur. Secundò autem licet neget Caietanus quod sit peccatum non salutare inimicum, longè tamen probabilius docent Lorca, Valentia, Filicius, Azor & Hurtadus, quod interdum est contra charitatem non salutare inimicum, nam v. g. duo religiosi eiusdem ordinis, duo Clerici eiusdem collegij duo viri nobiles inuicem noti, & denique ij homines qui se solent salutare inuicem quando non sunt inimici,

procul dubio tenentur se salutare, valent enim hæc rationes quas attuli, hoc enim verum est signum odij, vera iniuria, & odij causa in eo qui non salutatur. Valèrque hic principium illud, quod attuli, quia scilicet peccatum est excludere inimicum à communibus officiis, salutatio autem illa, vt dixi, commune officium est, quod exhibetur illis qui noti, & honesti sunt homines.

Denique certum est, quod tenetur quilibet remittere iniuriam, non solum deponendo interius odium, vt dixi, sed exterius etiam nullum edere signum quo constet hære in nobis vestigia iniuriæ: imò tenetur etiam manifestare aliquando se deposuisse odium, iniuriam condonare, & recipere inimicum in amicitiam, quando v. g. is qui te offendit, veniam petit, tunc enim hoc negare, signum est odij. Hæc sunt ad quæ obligat præceptum dilectionis inimicorum.

Tertiò, autem multa sunt ad quæ illud non obligat, primum est quod non tenemur elicere actum internum dilectionis inimicorum, sufficit enim amor virtualis & in præparatione animi, quo quis paratus est benefacere inimico quoties Christi lex hoc iubet v. g. in necessitate, vel cum exhibentur beneficia omnibus qui sunt partes communitatis. Deinde non teneor condonare satisfactionem, nec exhibere signa externæ amicitie, quamvis maxime perfectionis opus illud sit, & vt ait Glossa super illud *Matthæi*, benefacite iis qui oderunt vos: *benefacere inimicis est cumulus perfectionis*. Denique non tenemur exhibere inimico illa beneficia, quæ certis tantum personis conferuntur liberaliter, sed tantum secundum præparationem animi, ait S. Thomas, vt scilicet eis subueniatur in articulo necessitatis iuxta illud proverborum 25. *si esurierit inimicus tuus ciba illum, si situerit potum da illi*. Sed quod extra necessitatis articulum hæc beneficia aliquis inimico exhibeat pertinet ad perfectionem charitatis, per quam aliquis non solum cauet vinci à malo, sed etiam vincit in bono malum, quod est perfectionis cumulus. Dum scilicet non solum cauet propter illatam iniuriam pertrahi ad odium, sed propter sua etiam beneficia intendit inimicum pertrahere ad sui amorem. Ita S. Thomas *art. 9. in corpore*.

Ad primam, Respondet quod Præceptum amandi proximos non obligat per se loquendo ad exercendum actum formalem internæ dilectionis Proximi, nisi quando post odium tenemur illi reconciliari, vel quando imminet periculum odij, sed obligat tantum ad benefaciendum Proximo, & ad eliciendos actus externos charitatis de quibus postea dicam. Imò etiam sufficit virtualis amor Proximi, sine quo nunquam esse potest amor Dei.

Ad secundam, Respondet quod etiam in lege Moyfi viguit præceptum dilectionis inimicorum, tametsi magis limitatum; est enim, vt dixi præceptum naturale, lex autem permittere non potuit aliquid intrinsecè malum. Neque obstat dictum illud Christi *Matthæi 5. de quo multa disputant interpretes huius loci*, existimant enim eorum aliqui, quod illud non fuit quidem antiquitùs in lege scriptum, sed additum duntaxat à Pharizæis, quam explicationem reprobant Maldonatus & Salmeron, existimantes quod illud virtualiter scriptum fuit in lege, quatenus præcepit vt rationes quasdam hostiliter Hebrei persequerentur ad internecionem, & priuata etiam autoritate necarent quos possent, non ex odio inimicitie quod fertur in personam, sed ex odio abominationis, cuius obiectum est ipsum peccatum nam inimicitia nunquam est licita.

Deponere iniuriam.

Ad quid nõ obliget lex illa de amandis inimicis.

Solutio primæ dubitationis ad quid obliget dilectio proximi.

Solutio secundæ, an in lege Moyfi fuerit hoc præceptum.

*Quenam sint causæ physicæ concurrentes ad
Actum charitatis.*

Causæ mo-
rales actus
charitatis.

Causas amoris tres ponunt Philosophi morales, ut initio sæpe dixi, prima est bonitas & pulchritudo, secunda similitudo, tertia amor. Aristoteles autem *9. Ethicorum*, causas amicitiae dicit esse praesentiam, benevolentiam, beneficentiam, sed illae omnes moraliter solum & motiue causant actum amoris, allicientes voluntatem, pertinentque ad obiectum eius formale: Causæ verò quæ in hunc actum physicè influunt controuersiam maiorem habent propter Thomistas, qui plurima hæc docent difficilia, & olim reiecta, cum dixi, de visione, nam eadem de utroque actu ratio est, nisi quod visio spectat ad intellectum, charitas verò ad voluntatem unde tres tantum causæ possunt ad actum illum concurrere, gratia, voluntas, & habitus Charitatis.

Gratiæ in-
fluxus.

Certum igitur est primò, quod nullus vnquam elici potest actus charitatis ad quem gratia non sit simpliciter necessaria, & voluntatem præueniens, & confortans, & subsequens *indit amorem* (inquit S. Prosper, Carmine de ingratis) *quod redamatur amans, & amor quem conferis ipsa est.* Hoc autem totum ex toto tractatu de gratia satis liquet.

Influxus
potentiæ.

Certum est secundò, quod voluntas libera etiam physicè, immediatè, sed instrumentaliter tantum concurrat ad actum, & illum producat, non autem solus habitus ut volunt Thomistæ. Sic enim habetur ex Tridentino sess. 6. can. 4. *si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum merè passiuè se habere, &c. anathema sit*, & sanè quamuis non ita definiret concilium, persuaderet sanè omnino efficaciter vitalitas, & libertas actus, quomodo? ille vitalis erit si ad eum potentia vitalis non influat, & quomodo? erit liber, si à voluntate nullo modo pendeat. Addebam voluntatem instrumenta- liter solum concurrere ad actum charitatis supernaturalem ad quem eleuatur obedientialiter, probatum manet ex dictis de influxu intellectus in visionem beatam, est enim par omnino ratio.

Influxus ha-
bitus chari-
tatis.

Certum est tertio, quod habitus etiam charitatis quoties est in voluntate priusquam eliciatur actus charitatis effectiue physicè, non principaliter, sed instrumentaliter producat actum charitatis, quia si non actiue influeret nullo modo posset eleuare potentiam, neque augere vires voluntatis, quod autem volunt nonnulli Theologi habitum hunc receptiue tantum, & dispositiue concurrere ad actum charitatis, aliàs reiectum est, cum agerem in simili casu de lumine gloriæ. Denique constat ex ibi dictis, quòd voluntas sine vilo habitu inherente, per solum auxilium extrinsecum, non solum per potentiam Dei absolutam, sed etiam iuxta potentiam valde ordinariam producere potest actum charitatis, sicut etià absque vilo lumine gloriæ posset intellectus producere visionem beatam, ut probaui, contra Thomistas, & quoad actum charitatis est magis perspicuum, nam quando per actum charitatis peccator primum iustificatur, & acquirit habitum charitatis, implicat ut ille idem actus charitatis qui producit habitum, producat ab eodem illo habitu quem producit, quod tamen non admittant Thomistæ, Valentia, Vasquez, & Turrianus, demonstratum sanè videtur in Tractu de Pœnitentiâ præsertim ex impossibilitate mutue causalitatis inter duas causas quæ se inuicem causent, in eodem, vel diuerso genere, causâ finali exceptâ.

Quenam sint proprii effectus actus Charitatis.

Tres effectus proprios amoris ponit S. Dionysius, ut ponebam initio disputationis vnionem, Ecstasim, & Zelum, S. Thomas tres alios constituit gaudium, pacem, & misericordiam: de tribus primis, multa & mirabilia disputant mystici Theologi, quomodo amor efficiat primò, vnionem cum sit inclinatio in dilectum, occupat enim cogitationes affectus, & potentias omnes circa dilectum, deinde facit perfectam conformitatem voluntatis cum voluntate dilecti, denique maximè inclinatur ad similitudinem. Secundò efficit Ecstasim & Zelum sicut dixi. Unde de tribus aliis effectibus numeratis à S. Thoma videndum est, an illi sint effectus charitatis, quid, & quanti sint.

§. I.

*De primo effectus charitatis qui est gaudium
S. Thom. quæst. 28.*

Dico primò, proprium effectum virtutis charitatis esse gaudium de bonis diuinis, & de bonis Proximi asserens aliquam promptitudinem feruorem & diligentiam circa bonas actiones quibus bonum diuinum, vel bonum proximi procurari potest, quod licet in hac vita plenum esse nequeat, perfectissimum tamen aliquando est, & superat omne aliud gaudium, tametsi non omnino excludat omnem tristitiam, sed tantum illam valde diminuat.

Primam partem probat S. Thomas ratione quam nuper attuli, quia eiusdem virtutis est amare bonum, & de illo præsentè delectari, sicut eiusdem virtutis motricis est in locum suum naturalem inclinari, & in eo conquiescere: Charitatis autem amat bonum diuinum ut sic, ergo delectatur etiam de bonis quæ Deus habet, & de Deo ipso præsentè ac possit per gratiam & spem.

Secunda pars definit quale sit hoc gaudium, non enim est sola illa complacentia in bonis diuinis, quæ dixi actum esse proprium & elicium charitatis, æquè ac dilectionem, sed est complacentia prout iuncta vel potius prout causans feruorem, promptitudinem, & diligentiam quandam ad pietatis exercenda opera quibus augetur bonum dilecti: ratio est, quia gaudium charitatis opponitur acedia, quæ tristitia est de bonis diuinis, prout causans tepiditatem quandam, tarditatem & negligentiam ad exercenda opera quæ placent Deo, vel Proximo: gaudium ergo istud tria inuehit acediae opposita feruorem, id est affectum quandam vehementem ad obeunda opera non solum præcepta sed etiam supererogationis, aqua enim feruere dicitur quando præ calore inflatur & extra vas hæsit: feruor enim est affectus intensissimus ad obeunda pia opera, & hæc summa est perfectio charitatis, ad quam incitat maximè Spiritus habitans in anima, Spiritu feruentes, domino seruietes. Ex affectu autem illo nascuntur promptitudo, & diligentia quæ sunt etiam ipse feruor amoris, *assument pennas ut aquile, current & non laborabunt, ambulabunt, & non deficiunt* vel potius mallet dicere feruorem illum adeò laudatum in scripturis non esse aliud, quam affectum illum ingentem & intentum placendi Deo, ex quo statim oriuntur gaudium illud, promptitudo & diligentia in obeundis operibus pietatis. Et ille feruor efficiens gaudium, promptitudinem, & diligentiam, quando versatur circa cultum Dei orationem

Vnio, Ecstasim, Zelus.

Gaudium effectus est charitatis.

Quid sit illud gaudium oppositum acedia.

Feruor quid sit.

tionem præsertim, vocatur propriè deuotio: quam definiunt promptitudinem ad ea opera in quibus colitur Deus, nomine (promptitudinis) intelligentes affectum illum vehementem ex quo prodeunt gaudium, promptitudo, & diligentia in sanctis huiusmodi operibus.

Magnitudo
huius gaudij.

Tertia pars explicat magnitudinem istius gaudij. Nam tamen non potest illud in hac vita esse omnino plenum, vel ex parte diuini boni, quia illud sic esset infinitum, vel etiam ex parte gaudentis, ita scilicet ut quantum ipse cupierit conuiescere in bono diuino, tantum in illo conuiescat, quia nullus potest esse in hac vita terminus desiderij, in patria verò erit plenissimum, quia videlicet delectabitur populus electus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta. Nihilominus, inquam, illud in hac vita est perfectissimum & superat delectationes omnes quæ percipi possunt ex obiectis sensu, vel etiam ex operationibus scientiarum. Primum enim obiectum gaudij huius infinites superat bonitate, pulchritudine, suauitate, alia obiecta, quæ illi comparata, non sunt nisi stilla sicula, momentum stateræ, & verum nihilum omnes gentes in conspectu tuo quasi non sint, & quasi nihilum ante te. Secundò, applicatio etiã & præsentia huius boni perfectior est incomparabiliter, applicatione illa quæ fit per sensus, vel per habitus naturales: fit enim immediatè per Spiritum Sanctum qui diffundit gaudium illud in corde, fit per habitum charitatis, cuius perfectio est maxima, unde non potest gaudium illud, non esse, suauissimum, & perfectissimum, cum sit etiam fructus Spiritus & vna ex beatitudinibus quæ tamen non omnem necessariò auferat tristitiam valde tamen illam diminuit.

§. II.

An & quomodo pax sit effectus proprius charitatis. S. Thomas quæst. 29.

Conclusio
tripartita.

Dico secundò, Pacem propriè dictam esse proprium effectum imperatum à Charitate, neque consistit in sola consensione voluntatis. Cum voluntate aliorum, sed præter illam dicit consensionem & vnionem appetituum illius in quo est pax, summum hominis in hac vita bonum, vnus ex fructibus Spiritus, & vna ex beatitudinibus.

Pax effectus
est charitatis.

Prima pars, quod pax perfectissima effectus sit charitatis probatur ex Scripturis Psal. 118. *pax multa diligentibus legem tuam*: Isaïa 32. *erit opus iustitiæ pax* ubi per (iusticiam) intelligitur sine dubio virtutum perfectissima, tamen etiam propriè dicta iustitia causat indirectè pacem remouens id quod pacem prohibet, sed est opus charitatis directè, quia secundum propriam rationem charitas pacem causat. Deinde probatur ex S. Dionysio c. 4. de diuin. nominib. ubi dicit, *charitatem esse vim vniuiam* & c. 11. dicit quod *pax est omnium vniuiam & operativa* ergo vnio quam efficit charitas, est vera pax, seu voluntatum consensio, id quod est etiam euidenter ex Philosopho 9. *Ethicorum* c. 4. ubi dicit quod *inter amabilia vnum & maximum est identitas electionis* & Tullius l. de amicitia docet quod *amicorum idem est velle & idem nolle*. Deinde ratio à priori duplex potest afferri. Prima ex S. Thoma est, quia de ratione pacis est duplex vnio & consensio, vna vnio appetitus proprii cum appetitu alterius, altera est vnio priorum appetituum in vnum, vtramque vnionem efficit charitas, nam quatenus homo Deum amat ex toto corde, omnia refert & Deum, in illius voluntati suos omnes appetitus subiicit, & quatenus amat Proximum sicut

Tom. I I.

se ipsum, voluntatem eius vult impleri sicut sui ipsius, quia, ut dixi, ex Tullio *amicorum est velle idem, & idem nolle*. Altera ratio petitur ex Augustino qui pacem definit l. 19. ciuitatis c. 13. *tranquillitatem ordinis*, quia videlicet res omnes inter se consentiunt quæ sunt inuicem ordinate, per charitatem autem ordinate operamur omnia, sicque appetitum subiicimus rationi & voluntatem propriam diuinæ subiicimus voluntati propriam igitur charitatis est conciliare illam pacem, & vnire appetitus.

Secunda pars, explicat quidditatem illius pacis in qua distinguenda sunt necessario quatuor, consensio-
nem videlicet voluntatis nostræ cum diuina. Deinde consensionem voluntatis nostræ cum voluntate Proximi, præterea consensum appetitus irrationalis cum voluntate rationali, ac demum consensionem voluntatis cum se ipsa, ita ut non habeat contraria & opposita desideria. Pax ergo non est solum ordinata concordia ut ait Augustinus l. 19. ciuitatis c. 3. sed est ut dicebam ex Augustino *tranquillitas ordinis*, quia præter concordiam, id est consensionem voluntatis nostræ, cum aliena voluntate, dicit etiam consensionem illam duplicem appetitus proprii cum rationalis tum irrationalis, quia nimirum contingit sæpius, ut cor vnus hominis tendat in diuersa, & hoc dupliciter inquit S. Thomas, vno quidem modo secundum diuersas potentias appetitiuas, sicut appetitus sensitius sæpè tendit in contrarium rationalis appetitus, caro enim concupiscit aduersus spiritum, alio modo in quantum vna & eadem vis appetitiua in diuersa appetibilia tendit, quæ simul assequi non potest, unde necesse est esse repugnantiam motuum appetitus. Hæc autem duplex vnio prorsus ad pacem requiritur, cum sine illa vtraque cor pacatum esse non possit, est igitur pax *tranquillitas ordinis*, quia est quies ille quæ oritur ex vnione illa ordinatissima voluntatis nostræ cum voluntate Proximi cum appetitu sensitiuo & cum se ipsa. Hæc, inquam, pax est & verus effectus charitatis.

Tertia pars explicat suauitatem pacis illius, seu tranquillitatis, quæ oritur ex consensione hac voluntatum, ubi est rectitudo tota ordinis. Colligitur autem primò, ex eo quod dicit Augustinus l. 19. ciuitatis c. 11. *nihil esse quod non appetat pacem*, probaturque S. Thomas art. secundo, quia nihil est quod non appetat finem suum assequi, cum hæc assequutio summum sit eius bonum: non potest autem appetere sui finis assequutionem, quin appetat amotionem eorum, quæ possunt illam assequutionem impedire, atque assequutio boni non potest impediri nisi per contrarium appetitum sui ipsius, vel alterius, ergo nihil est quod non appetat vnionem hanc appetituum quæ est vera pax; Appetunt igitur omnia pacem, etiam homines illi qui belligerant, cum non alio consilio illa suscipiant, nisi ut perueniant ad pacem id est efficiant ut nihil resistat eorum appetitui. Secundò colligitur ex eo quod ait idem Augustinus l. 19. ciuitatis c. 11. *quod pax est quodammodo ultimus finis & summum hominis bonum*, si enim sit perfectæ, qualis est in altera vita de qua dicitur *posuit fines tuos pacem*, est perfectæ beatitudo, in hac autem vita cum non sit omnino perfectæ, est tamen imperfecta illa beatitudo quæ in hac vita obtineri potest. Imò est etiam fructus Spiritus, quasi merces quædam virtutis perfectæ, aut etiam est vna ex beatitudinibus, quia est virtus perfectissima pax amica, & ipso etiam nomine suauissima.

MMm

§. III.

§. III.

An & quomodo misericordia sit proprius effectus charitatis. S. Thom. quæst. 30.

Dico tertio, misericordiam esse posse vel actum elicitum charitatis, vel actum specialis virtutis imperatum à Charitate, propriè autem illa est, quæ alienæ indolens miseriam inclinât ad eam subleuandâ, estque virtus præstâtissima, & una ex beatitudinibus. Prima pars non eget probatione, dupliciter enim dolere de alieno malo possumus & illud leuare. Primò, quia hoc Deo placet, quia scilicet Proximus est aliquid Dei, capax gratiæ ac hereditatis diuinæ, hunc actum elicit vera charitas Theologica vt patet, eadè enim virtus quæ bonum amat Proximi, auersatur illius malum. Secundò tristiari possum de alterius miseria, & velle illam leuare, quia hoc est valde honestum & conforme rationi, vt quos miseros vides, illis condoleas & auxiliaris, & sic ille actus est elicitus à misericordia virtute morali, sed imperatus à Charitate, cuius propria inclinatio alienum malum propellit in quantum potest, & si non potest saltem de illo dolet.

Secunda pars explicat propriam quidditatem misericordiam, siue illa virtus sit moralis cuius motiuum sit honestas, siue sit Charitas Theologica, vniuersum enim misericordiam hinc considero, illa enim ex communi vsu Philosophorum, & Theologorum significat tristitiam in alienis malis vt eam expressè definit Damascenus l. 2. c. 14. notatque Augustinus l. 9. ciuitatis c. 5. ex eo vocatâ esse misericordiam quod miserum efficiat cor dolentis alienâ miseriam, aliquando autem dicitur esse tristitia de malo quod indignè aliquis patitur vt habetur ex Philosopho l. 2. Rhetoric. c. 8. quæ acceptio videtur esse nimis stricta: imò ille dolor ad misericordiam eodè modo pertinet quo spes pertinet ad amorè concupiscentiæ, quo dolor de peccatis pertinet ad virtutem poenitentiae. Nam misericordia, virtus est illa quæ leuare intendit miseriam Proximi ex motiuo aliquo laudabili, ynde illa eadem virtus amat, desiderat, sperat leuare alterius miseriam, deinde illâ eandè miseriam odit, fugit, timet, & de illa dolet. Secundum hunc autè postremum actum vulgo denominatur misericordia, & definitur tristitia in alienis malis, qui, vt dixi, vnus est actus misericordiae, sed non est tota misericordia, cuius propriissimū & perfectissimum munus est subleuare alienâ miseriam, & idè perfectissima est in Deo misericordia, in quo locū nō potest habere dolor.

Itaq; definitio misericordiae, quam attuli non describit adequatam illius naturam, sed illum duntaxat actum à quo desumptū est nomen misericordiae, sicut à dolore desumptū est nomē poenitentiae. Nam ille actus primò dolor quidam est, siue vt loquitur Augustinus l. 9. de ciuit. c. 5. aliena miseria in nostro corde compassio, quā utique si possemus subuenire compellimur. Deinde dicitur dolor quidam de aliena miseria vbi nomine (miseriae) significatur id omne quod repugnat appetitui hominis, nā sicut ille beatus est, qui habet omnia quæ vult, & nihil mali vult vt ait Augustinus l. 13. de Trinitate c. 5. sic ille miser est, qui patitur ea quæ non vult, & hoc proprium est motiuum misericordiae siue sint contraria appetitui naturali, siue appetitui electionis, qualia sunt mala, quorum fortuna est causa, vel etiā si sint contra totam voluntatem v.g. cum aliquis semper sectatus est bona & eueniunt ei mala, dicit enim optimè Philosophus secundo Rhetor c. 8. quod miseria maxima sunt illa, quæ aliquis patitur indignus, deinde illa bona quæ sunt inuoluntaria, vix enim mouemur ad misericordiam ob ea mala quæ omnino volu-

taria sunt, hoc autem non impedit quin misereamur eorū qui peccant, sunt enim maxime miserrabiles, quia in omni peccato aliquid est malum inuoluntarium: vnde rectè dicit Gregor. Homil. 34. in Euangelia, quod vera iustitia non habet indignationem sed compassionem. Denique misericordia ita est dolor de aliena miseria, vt possit etiam esse secundū quandam similitudinem, dolor de propria miseria iuxta illud Ecclesiast. 30. misere anima tua placens Deo, verum rectè notat S. Thomas art. 1. ad secundum quod in malis propriis vel eorum qui nobis sunt coniunctissimi, non est propriè misericordia, sed dolor.

Tertia pars explicat excellentiā misericordiae, quæ primò colligitur ex eo quod simillimos homines Deo facit, estote misericordes sicuti pater vester celestis misericors est. Et miserationes eius super omnia opera eius: nihil videlicet maius est in Deo quàm misereri ait S. Thom. art. 4. quin maxime proprium superioris est defectus aliorū subleuare, & in hoc etiā Dei omnipotētia maxime manifestatur. Deinde colligitur ex eo quod misericordia præfertur aliis Sacrificiis quibus maxime colitur Deus, misericordiam volo & non Sacrificium, hic enim primarius est Dei cultus subleuare miseros, iuxta illud, Hebr. ultimo, communionis & beneficentiae nolite obliuisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Præterea colligitur ex eo quod dicit Ambrosius super illud Apostoli pietas ad omnia utilis est, quod omnia summa Christiana disciplina in misericordia & pietate est. propterea cum dixisset Apostolus coloss. 3. induite vos sicut dilecti Dei, statim addit viscera misericordiae, quod illud primarium sit ornamentum filiorum Dei & amicorum.

QVÆSTIO IV.

De actu externo Charitatis.

Dixi hætenus actus omnes internos quos elicit, vel quos imperat charitas tum Dei, tum Proximi, nunc de actibus illis externis agitur quibus exequimur exterius actus illos internos charitatis erga proximum cui per charitatē efficaciter benè volumus. Numerantur autem tres à S. Thoma, beneficentia, Eleemozina, correctio fraterna. De Beneficentia leuis difficultas est, constat enim illam rectè definiri actum, quo alteri præstamus beneficium, seu quo impendimus illi bonū, hoc autē vt patet est maxime proprium charitati, quæ si vult efficaciter amici bonum, erogat etiā illud si potest: erit tamen actus misericordiae si benefacias ex voluntate subleuandi miseriam: erit liberalitas si mouearis ex honestate largitionis, erit autem specialis virtus, si mouearis ad faciendā bona ex honestate benefaciendi, sicut erit etiam charitas si mouearis ex amore beneuolentiæ in Deum. Docet deinde S. Thomas q. 31. quod omnibus benefaciendū est, quod iis potissimum est benefaciendum, qui nobis sunt maxime coniuncti, de quo dixi agens de ordine charitatis. Superfunt igitur nunc tantum Eleemozina, & correctio fraterna, de quibus vtilis & necessaria est consideratio, & maxime huius

SECTIO I.

De Eleemozina prout est actus externus Charitatis S. Thom. quæst. 32.

Ad capita quatuor video reuocari quæcunque à Theologis disputari solent de Eleemozina, quidditatem videlicet eius, diuisionem, efficaciam & obligationem de quibus breuiter dici potest.